GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף, מועד נבצרים תשפ"א, 2021
מספר השאלון: 22262
קובץ: תשובות סופיות

היסטוריה

שאלון 22262 (אקסטרניים, בית שני)

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה פרק אחד ובו ארבע שאלות.
ענה על שתי שאלות.
מן השאלות שתבחר לענות עליהן, חובה לבחור לפחות שאלה אחת שיש בה מקור.
(2 × 50) סך הכול — 100 נקודות.
שים לב: תלמיד שאושר לו מבחן מותאם אינו חייב לבחור בשאלה שיש בה מקור.
ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
ד. המלצה לחלוקת זמן: כ־40 דקות לכל שאלה.
כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

תשובות סופיות

בית שני — מעם מקדש לעם הספר

שאלה 1

א. מלך חסות: שליט מקומי שמונה בידי רומא (או קיבל את אישורה) ושלט בשמה בשטח שבחסותה; בענייני הפנים נהנה מעצמאות רבה, אך היה כפוף לרומא במדיניות החוץ, נדרש להיות נאמן לקיסר, לשמור על השקט, לסייע לרומא בכוחות צבא ולשלם לה מס, ומעמדו היה תלוי לגמרי בחסדיה. שתי פעולות של הורדוס: (1) הפגנת נאמנות לקיסר – בניית קיסריה (על שם הקיסר) ושומרון־סבסטיה (סבסטוס = אוגוסטוס ביוונית) ומקדשים לכבוד אוגוסטוס; (2) מעבר מהיר לצד המנצח – לאחר קרב אקטיום (31 לפנה"ס) הצהיר נאמנות לאוקטביאנוס, ומלכותו אושרה מחדש בידי הקיסר – הוכחה שמלכותו תלויה ברומא. (מקובל גם: נזקק לאישור הקיסר כדי לדון את בניו ולהוציאם להורג; צוואתו וחלוקת ממלכתו נקבעו בידי אוגוסטוס; שלח כוחות עזר למסע הרומאי לערב; קרבן לשלום הקיסר במקדש; שליחת בניו להתחנך ברומא; השבעת העם לנאמנות לקיסר.)

ב. שלושה תפקידים: (1) שמירה על הסדר הציבורי ודיכוי כל ניסיון התנגדות או מרד, בפיקוד על כוח העזר של הצבא הרומאי בפרובינקיה; (2) גביית המיסים והעברתם לרומא (לשם כך נערך מפקד אוכלוסין בשנת 6 לספירה); (3) פיקוח על חיי הדת – מינוי הכוהנים הגדולים והדחתם. (מקובל גם: עמידה בראש המנהל של הפרובינקיה; סמכות שיפוט עליונה ובכלל זה דיני נפשות – הסמכות להוציא להורג.)

שאלה 2

א. שלוש סיבות: (1) עריצות הנציבים ופגיעתם בדת – שחיתות ועושק, ותקריות כמו הכנסת סמלי צבא עם דמות הקיסר לירושלים בידי פילטוס, ולקיחת 17 כיכר מאוצר המקדש בידי פלורוס (66 לספירה) וטבח בתושבי ירושלים; (2) המתח והעוינות בין יהודים לנוכרים והעדפת הנוכרים בידי השלטון – המהומות סביב בית הכנסת בקיסריה (66 לספירה); (3) תסיסה משיחית וצמיחת הקנאים והסיקריים, שקראו למאבק מזוין בשלטון רומא. (מקובל גם: מצוקה כלכלית – מיסים כבדים, עוני וקיטוב חברתי; היעדר מנהיגות יציבה ושחיתות בכהונה הגדולה; צו הקיסר קליגולה להציב את פסלו במקדש, שלא בוצע אך הבהיר שהמקדש בסכנה.)

ב. תוצאה בתחום הדתי: חורבן בית המקדש (70 לספירה) – פסקו הקרבת הקורבנות והעלייה לרגל, ירושלים איבדה את מעמדה כמרכז הדתי והלאומי, ומוסדות ההנהגה שישבו בה (הסנהדרין בירושלים והכהונה) התמוטטו; העם היה צריך למצוא דרך לקיים את הדת בלי מקדש. תוצאה בתחום הדמוגרפי: אבדות כבדות בנפש – רבים נהרגו בקרבות, ברעב ובמצור, ורבים נשבו ונמכרו לעבדות; בערים מעורבות (כמו קיסריה) התמעטו היהודים ונוכרים תפסו את מקומם, וכך פחת חלקם של היהודים באוכלוסיית הארץ.

שאלה 3

א. תגובת הפרושין: אבל קיצוני וסגפנות – פרישה מהנאות החיים ואיסור עצמי לאכול בשר ולשתות יין, משום שבשר ויין הוקרבו על המזבח ועכשיו בטלה עבודת המקדש: "רבו פרושין בישראל שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין"; "נאכל בשר שממנו היו מקריבים על גבי מזבח ועכשיו בָּטֵל [...]?". זו תגובה של ייאוש, שמבטאת תחושה שבלי מקדש אין טעם לחיים רגילים. דרך ההתמודדות של רבי יהושע: (1) מראה שהדרך הזאת מביאה לאבסורד – אם כך אין לאכול לחם, פירות ואף לשתות מים, שגם הם היו קשורים בעבודת המקדש: "אם כן לחם לא נאכל [...] מים לא נשתה"; (2) דרך ממוצעת – אסור לא להתאבל כלל, אך גם אסור להתאבל יותר מדי: "שלא להתאבל כל עיקר [...] אי אפשר [...] ולהתאבל יותר מדי אי אפשר", כי "אין גוזרים גזרה על הציבור אלא אם כן רוב ציבור יכולים לעמוד בה"; (3) זכר לחורבן בתוך חיים רגילים – "סד [מסייד] אדם את ביתו בסיד ומשייר [משאיר] בו דבר מועט". כלומר: לזכור את החורבן ולהמשיך לחיות, לא לשקוע בייאוש.

ב. שלושה תפקידים: (1) מקום לתפילה בציבור, שבאה במקום עבודת הקורבנות במקדש; (2) מקום לקריאה בתורה ולימוד תורה בציבור, כך שהתורה הגיעה לכל אחד מבני הקהילה; (3) מרכז קהילתי – מקום התכנסות של הקהילה, לאירועים ולפעילויות חברתיות (סעודות מצווה, מושב בית הדין המקומי, אכסניה לעוברי אורח). (מקובל גם: בית הכנסת כ"מקדש מעט" – מוקד חלופי למקדש שמלכד את העם בכל מקום; מקום שבו נשמרו מנהגי המקדש, כמו ברכת כוהנים.)

שאלה 4

א. סיבות מן הקטע: (1) הקמת העיר הרומית איליה קפיטולינה על חורבות ירושלים והתיישבות זרים בה – "ייסד הדריאנוס בירושלים עיר [...] אשר הוא קרא לה גם איליה קפיטולינה", "היהודים נזדעזעו מכך שזרים מתיישבים בעירם" – קץ לתקווה לבנות מחדש את ירושלים היהודית; (2) הקמת מקדש אלילי במקום בית המקדש – "הקים במקום מקדש האלוהים, מקדש אחר לזאוס", "ושמקדשי נכר נבנים בה" – חילול המקום הקדוש. סיבה מן הידע: ציפיות משיחיות – רבים, ובהם רבי עקיבא, ראו בבר כוכבא את המשיח ("דָּרַך כוכב מיעקב"). (מקובל גם: מצוקה כלכלית – הפקעת קרקעות ומיסים כבדים; איסור המילה, שמזכירים מקורות רומיים; שנאה לשלטון הרומי מאז החורבן.) שתי פעולות שהביאו להישגים: (1) הכנת נשק בחשאי – "הכינו בצורה בלתי הולמת את כלי הנשק שהטילו עליהם לייצר, כדי שהם יוכלו להשתמש בהם לאחר שייפסלו"; (2) תפיסת מקומות נוחים וביצורם במחילות ובחומות, ומלחמת גרילה במקום מערכה חזיתית – "לא העזו להסתכן במערכה חזיתית", "תפסו את המקומות הנוחים של הארץ וחיזקו אותם במחילות ובחומות". (מקובל גם: עיתוי המרד לאחר שאדריאנוס התרחק – "כשהדריאנוס התרחק, מרדו בו היהודים בגלוי".)

ב. דמוגרפי: אבדות כבדות בנפש, רבים נשבו ונמכרו לעבדות; יהודה התרוקנה כמעט מתושביה היהודים ונוכרים התיישבו בה; מרכז היישוב היהודי עבר לגליל. מדיני: ירושלים הפכה לעיר האלילית איליה קפיטולינה ונאסר על היהודים להיכנס אליה; שם הפרובינקיה שונה מ"יהודה" ל"סוריה־פלשתינה"; אבדה התקווה לעצמאות מדינית לדורות. דתי: גזרות דת קשות ("גזרות השמד") – איסור לימוד תורה, ברית מילה ושמירת מצוות נוספות; חכמים הוצאו להורג, ובהם רבי עקיבא; מקדש אלילי במקום המקדש. (מקובל גם כלכלי: הרס יישובים רבים, הפקעת קרקעות, מיסים כבדים ופגיעה בפרנסה.)

כל הבגרויות בהיסטוריה עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/history